

Rizika podnikání v bankovníctví

Pavla Klepková Vodová

Riziko

- ziskovost banky ohrožována mnoha riziky
- riziko je:
  - potenciální finanční ztráta banky
  - pravděpodobnost výskytu nepříznivé události
  - závažnost ztráty z neočekávané události
  - dopady nepříznivého vývoje
  - pravděpodobnost, že se „věci budou vyvíjet špatně“
  - apod.

Riziko

- charakteristické rysy rizika:
  - je vyčíslitelné (na rozdíl od nejistoty a pochybnosti)
  - alespoň 1 z možných výsledků je nežádoucí
- riziko má:
  - kvantitativní složku
  - kvalitativní složku

Klasifikace rizik

- kvantifikovatelná x nekvantifikovatelná
- zajistitelná x nezajistitelná
- vnitřní x vnější
- podle druhu:

Druhy bankovních rizik

- úvěrové riziko (credit risk)
- tržní riziko (market risk)
  - akciové riziko (equity risk)
  - komoditní riziko (commodity risk)
  - měnové riziko (exchange rate risk)
  - úrokové riziko (interest rate risk)
- riziko likvidity (liquidity risk)
- operační (provozní) riziko (operational risk)

Řízení rizik

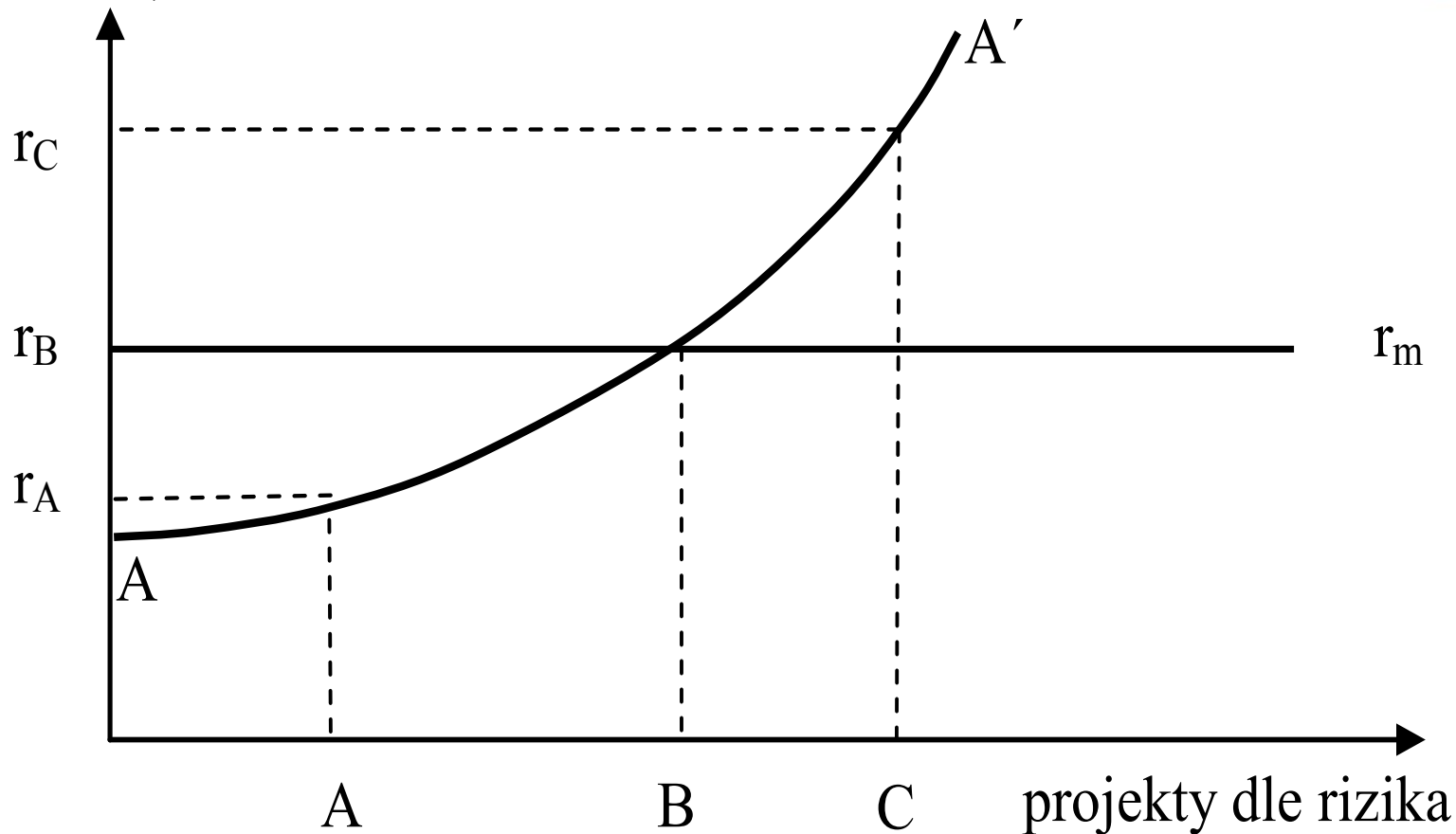
- cíl: identifikovat, měřit, vyhodnocovat a sledovat podstupovaná rizika, aby bylo možno včas přijmout opatření vedoucí k omezení rizik na přijatelnou úroveň
- komplikováno asymetrií informací:
  - nepříznivý výběr
  - morální hazard

Nepříznivý výběr

- obecně:
  - před uzavřením smlouvy
  - kupující oceňuje všechny produkty stejného druhu jednou cenou, odrážející průměrnou kvalitu na trhu
  - důsledek: průměrná kvalita produktů na trhu se zhoršuje
- na trhu úvěrů:
  - o úvěr se s největším úsilím uchází ty subjekty, které pro banku představují největší úvěrové riziko
  - v té míře, v jaké banky nemají možnost posoudit míru rizika klienta, existuje pravděpodobnost poskytnutí spíše špatných úvěrů

Nepříznivý výběr

riziko, úr. míra

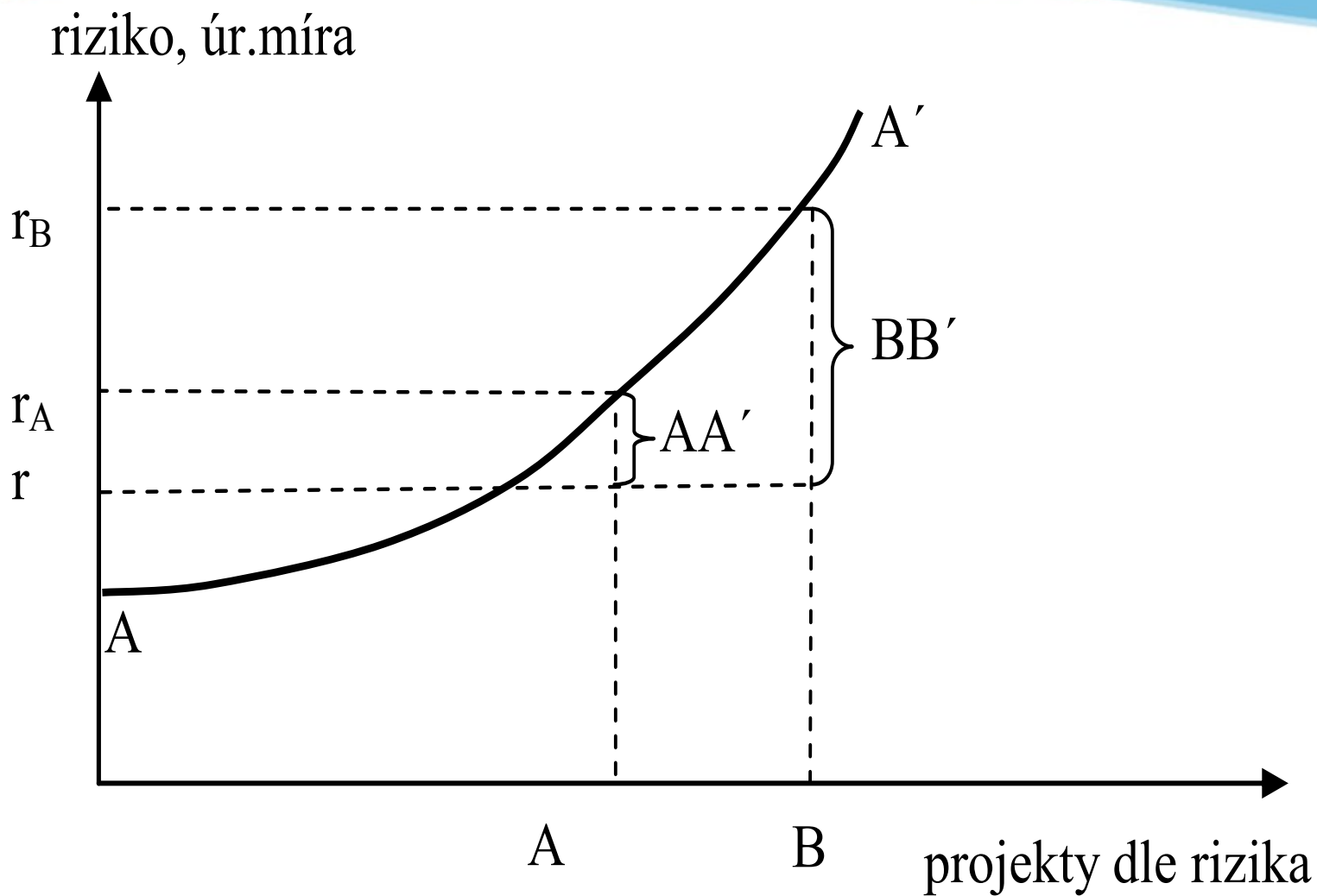

Morální hazard

- obecně:
  - po uzavření smlouvy jedna ze stran změni nepředvídatelným způsobem své chování
- na trhu úvěrů:
  - chování dlužníka je v rozporu se zájmy banky a zvyšuje pravděpodobnost nesplacení úvěru

Morální hazard

Důvody pro řízení rizik

- zavádění strategie
- měření kapitálové přiměřenosti a solventnosti
- pomoc v rozhodovacím procesu
- pomoc při oceňování
- konkurenční výhoda

Vývoj přístupu k riziku v bankovním sektoru

- 70. léta - stabilizace bank. prostředí
  - silná regulace, základní bankovní činnosti, přiměřená a stabilní ziskovost, omezená konkurence
- přelom 70. a 80. let - výrazné změny
  - deregulace, nárůst konkurence, inovace produktů, posun komerčního bankovníctví ke kapitálovým trhům
  - zvýšená volatilita trhu
- současnost
  - risk management = východisko pro všechny operace
  - postupný přechod od základních analýz jednotlivých rizik ke komplexním analýzám rizik jako celku
  - pozornost regulátorů

Řídicí a kontrolní systém banky (1)

- ŘKS dle zákona č. 21/1992 Sb., o bankách zahrnuje:
  - předpoklady řádné správy a řízení společnosti
  - systém řízení rizik
  - systém vnitřní kontroly
  - zajišťování důvěryhodnosti, odborné způsobilosti a zkušenosti členů statutárního orgánu, správní rady a členů dozorčí rady
  - zajišťování odborné způsobilosti a zkušenosti statutárního orgánu, správní rady a dozorčí rady jako celku

Řídicí a kontrolní systém banky (2)

- dle Vyhlášky č. 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry ŘKS:
  - pokrývá veškeré činnosti banky
  - požadavky na ŘKS banka splňuje s ohledem na velikost, organizační uspořádání, model svého podnikání a s ním spojená rizika, povahu, rozsah a složitost činností, které vykonává, a přihlíží k vývoji prostředí, v němž podniká
  - požadavky na ŘKS banka promítá (včetně „uznávaných standardů“) do vnitřních předpisů
  - veškeré schvalovací, rozhodovací a kontrolní činnosti musí být zpětně rekonstruovatelné
  - banka je zodpovědná i v případě, že danou činnost pro ni vykonává jiná osoba (outsourcing)

Kontrolní orgán (dozorčí rada) (1)

- dohlíží, zda je ŘKS účinný, ucelený a přiměřený, vyhodnocuje alespoň jednou ročně
- dohlíží na plnění schválených strategií, účetnictví a výkaznictví
- podílí se na vyhodnocení:
  - strategického a finančního řízení
  - řízení rizik
  - compliance, tj. souladu vnitřních předpisů s právními předpisy, vzájemného souladu vnitřních předpisů a souladu činností s vnitřními a právními předpisy
  - směřování, plánování a vyhodnocování činnosti vnitřního auditu
- stanoví zásady odměňování členů představenstva a osoby pověřené výkonem vnitřního auditu

Kontrolní orgán (dozorčí rada) (2)

- na podporu činností kontrolního orgánu zřizovány výbory kontrolního orgánu:
  - výbor pro odměňování
  - výbor pro rizika
  - výbor pro jmenování
- tyto výbory zřizuje povinně banka, která je významná vzhledem ke své velikosti, vnitřní organizaci, povaze, rozsahu a složitosti svých činností (její podíl na celkové bilanční sumě bankovního sektoru $\geq 5\%$)
- není-li zřizován výbor kontrolního orgánu, činnost požadovanou po tomto výboru vykonává kontrolní orgán (a na něj se uplatňují požadavky na výbor)

Řídicí orgán (představenstvo) (1)

- **zajistí:**
  - vytvoření uceleného a přiměřeného ŘKS (vnitřní směrnice) a soustavné udržování jeho funkčnosti a efektivnosti
  - stanovení celkové strategie banky
  - stanovení etických zásad pro zaměstnance a zásad řízení lidských zdrojů
- **schvaluje a pravidelně vyhodnocuje:**
  - celkovou strategii banky a organizační uspořádání
  - strategii řízení lidských zdrojů
  - strategii řízení rizik, strategii související s kapitálem a kapitálovými poměry
  - strategii rozvoje informačního a komunikačního systému
  - zásady systému vnitřní kontroly
  - bezpečnostní zásady
  - soustavu limitů rizik včetně celkové akceptované míry rizika a obezřetnostních rezerv nebo přírážek
  - zásady pro využívání outsourcingu
  - zásady přístupu k nestandardním operacím atd.

Řídicí orgán (představenstvo) (2)

- schvaluje:
  - nové produkty, činnosti a systémy
  - statut a předmět funkce řízení rizik, funkce compliance a funkce vnitřního auditu a personální a technické zajištění jejich výkonu
  - strategický a periodický plán vnitřního auditu
- včas vyhodnocuje pravidelné zprávy i mimořádná zjištění vrcholného vedení, vnitřního auditu, auditora či kontrolního orgánu a přijímá přiměřená opatření
- alespoň jednou ročně vyhodnotí celkovou funkčnost a efektivnost ŘKS a zajistí případné kroky k nápravě zjištěných nedostatků

Organizace výkonu činnosti

- organizační uspořádání musí stanovit jednoznačně a uceleně působnost a pravomoci, hlavní informační toky a vazby orgánů, výborů, útvarů, jejich členů a dalších pracovníků
- banka stanoví pracovní náplň jednotlivých útvarů a osob, vymezí klíčové funkce
- banka zamezuje vzniku možného střetu zájmů
  - identifikuje oblasti možného vzniku, definuje postupy, pracovníkům uloží povinnost informovat ji o vzniklém nebo hrozícím střetu zájmů, zajistí nezávislost výkonu vnitřní kontroly
- řízení rizik musí být prováděno nezávisle na obchodní činnosti

Informace a komunikace

- orgány, výbory, útvary i pracovníci musí mít pro své rozhodování a další činnosti k dispozici aktuální, spolehlivé a ucelené informace
- řídicí orgán musí být v přiměřené době informován o:
  - všech skutečnostech, které by mohly významně nepříznivě ovlivnit finanční situaci banky, a všech překročeních limitů ohrožujících dodržení akceptované míry rizik
- vedení banky musí být pravidelně informováno o:
  - dodržování požadavků stanovených právními předpisy a vnitřními předpisy, dodržování pravidel pro velké expozice a o riziku koncentrace, míře podstupovaných rizik, celkovém rizikovém profilu, kapitálových poměrech, ...

Banka musí mít a využívat informace o:

- průběhu a výsledcích výkonu činností
- srovnání míry podstupovaného rizika s vnitřními limity a s regulatorními požadavky
- výsledcích analýz jednotlivých rizik a úvěrového portfolia
- výsledcích stresových testů
- výsledcích zpětného testování
- výsledcích měření likvidity
- srovnání skutečného vývoje likvidity s příslušným scénářem a limity pro řízení rizika likvidity
- potřebná data banka uchovává nejméně 5 let

System řízení rizik

- ŘKS musí umožňovat soustavné řízení rizik
- při řízení rizik banka musí zohlednit všechna významná rizika, rizikové faktory, vnitřní a vnější faktory, kvantitativní a kvalitativní aspekty rizik, reálné možnosti jejich řízení a s tím spojené náklady a výnosy
- banka zavede a udržuje:
  - strategii a postupy pro rozpoznávání, vyhodnocování, měření, sledování, ohlašování a omezování rizik
  - soustavu limitů + postupy při překročení
  - zásady kontrolních mechanismů a činností
  - funkci řízení rizik
- banka zajišťuje kapitálové nebo jiné vhodné krytí rizik, kterým je nebo může být vystavena
- banka rozpoznává rizika spjatá s novými produkty, činnostmi a systémy

Vnitřní audit (1)

- musí pokrývat uceleně a propojeně veškeré činnosti banky a zaměřovat se na odhalování nedostatků a rizik
- musí poskytovat objektivní a nezávislé ujištění o činnostech banky, informace o zjištěných skutečnostech a jasná doporučení k zajištění nápravy
- působnost se vztahuje zejména na:
  - dodržování pravidel obezřetného podnikání
  - dodržování stanovených zásad, cílů a postupů
  - systém řízení rizik a vnitřní kontroly
  - finanční řízení a řádnost hospodaření
  - úplnost, průkaznost a správnost vedení účetnictví
  - spolehlivost a bezrozpornost informací
  - funkčnost a bezpečnost informačního a komunikačního systému
- osoba ve vedení funkce vnitřního auditu se může zúčastnit zasedání všech poradních a rozhodovacích orgánů banky, má přístup ke všem relevantním dokumentům a informacím

Vnitřní audit (2)

- při výkonu vnitřního auditu musí být provedeny tyto činnosti:
  - min. 1x ročně sestavení analýzy rizik
    - hodnotí míru rizik spojených s činností banky – zohledňuje pravděpodobnost selhání ŘKS v jednotlivých oblastech a míru možné ztráty z tohoto selhání vyplývající
  - sestavení plánů vnitřního auditu
    - strategický plán na období tří až pěti let, smyslem efektivně rozvrhnout činnost vnitřního auditu v uvedeném období
    - periodický plán na období jednoho roku, smyslem určit cíl, předmět a termín plánovaných auditů v daném období
  - zavedení a udržování systému sledování opatření k nápravě
  - min. 1x ročně vyhodnocení funkčnosti a efektivnosti ŘKS

Vnitřní audit (3)

- statut vnitřního auditu
  - působnost a pravomoci
  - cíl, předmět a rozsah výkonu vnitřního auditu
  - povaha vykonávaných činností
  - proces plánování auditu
  - způsob sdělení výsledků a ukládání opatření k nápravě
- výkon vnitřního auditu
  - pro každou auditní akci se vede auditorský spis → rekonstruovatelnost
  - o provedeném auditu vypracována zpráva (cíle, předmět, rozsah provedeného auditu, zjištění + návrh opatření k nápravě, vyhodnocení míry rizika a přijatelnosti nekrytého rizika)
  - pravidelně informovat (řídící orgán, kontrolní orgán, vedení banky, případně výbor pro audit)

Ověřování ŘKS banky

- ŘKS je ověřován také auditorem
- výsledkem ověření je zpráva, která vyhovuje těmto požadavkům:
  - ověření bylo provedeno podle stavu k 31. 12.
  - banka předloží zprávu o ověření ŘKS České národní bance do 28. 2. následujícího roku
  - zpráva splňuje požadavky ČNB na strukturu této zprávy

Struktura zprávy o ověření ŘKS auditořem

- stručný popis ověřovaných oblastí
- identifikace zavedených mechanismů vnitřní kontroly a zhodnocení funkčnosti a efektivnosti těchto mechanismů, zejména porovnáním s uznávanými standardy
- specifikace chybějících mechanismů vnitřní kontroly a vyhodnocení závažnosti jednotlivých nedostatků:
  - podrobně popsat nedostatky a zhodnotit jejich závažnost podle stupnice
    - nedostatek s velmi vysokou mírou závažnosti
    - nedostatek s vysokou mírou závažnosti
    - nedostatek se střední mírou závažnosti
    - nedostatek s nízkou mírou závažnosti
  - identifikovat chybějící mechanismy vnitřní kontroly a popsat, jaký vliv tyto skutečnosti představovaly a představují pro funkčnost a efektivnost řídicího a kontrolního systému nebo jeho součástí
- celkové vyhodnocení funkčnosti a efektivnosti ŘKS v dané oblasti

Ilustrativní příklad

Ověřovaná činnost	Zavedené kontrolní mechanismy	Provedené testy/popř. jiné provedené práce	Zhodnocení
<p>Systém stanovení a sledování limitů</p>	<p>Relevantní limity jsou stanoveny. Limity jsou schváleny odpovědnou osobou / výborem / představenstvem. Limity jsou přehodnocovány pravidelně, případně při významných změnách podmínek na trhu či uvnitř banky nebo družstevní záložny.... Využití limitů je pravidelně sledováno a reportováno nezávislým útvarem.... Vnitřní předpisy jsou aktuální... Monitorování limitů probíhá v souladu s platnými vnitřními předpisy....</p>	<p>Seznámili jsme se s Podpisovým řádem Seznámili jsme se s relevantními vnitřními předpisy Ověřili jsme správnost a pravidelnost informací v hlášeních o využití limitů, překračování limitů....</p>	<p>Kontrolní mechanismy jsou funkční a efektivní. Kontrolní mechanismy jsou funkční a efektivní, s výjimkou popsanou v kapitole 3 (monitorování limitů neprobíhá ve všech případech v souladu s vnitřními předpisy)...</p>
<p>Zadávání údajů do informačního systému banky nebo družstevní záložny</p>	<p>Princip „čtyř očí“ v oddělení Back Office (dále B/O). (Oprávněný zaměstnanec B/O zadává údaje do účetního systému, druhý zaměstnanec B/O toto vložení autorizuje.) Zaměstnanci B/O jsou podle předpisu č. x oprávněni tuto činnost vykonávat</p>	<p>Namátkově zkontrolováno y obchodních lístků (<i>tickets</i>) z celkového množství x sjednaných obchodů za období. Seznámili jsme se s Podpisovým řádem a relevantními vnitřními předpisy a pracovními postupy... Účastnili jsme se osobně procesu zadávání údajů do účetního systému</p>	<p>Kontrolní mechanismy jsou funkční a efektivní.</p>

Povinná literatura k ŘKS banky

- Vyhláška ČNB č. 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry
  - část druhá: Řídicí a kontrolní systém, § 8 – 33, § 46 – 53
  - Příloha č. 2: Podrobnější vymezení některých požadavků na činnosti a výbory kontrolního orgánu
  - Příloha č. 8: Podrobnější vymezení některých požadavků na vnitřní audit
  - Příloha č. 9: Podrobnější vymezení požadavků na zprávu o ověření ŘKS auditorem

<https://www.cnb.cz/cs/legislativa/vykon-cinnosti-a-obezretnostni-pravidla/vykon-cinnosti-a-obezretnostni-pravidla-vyhlaska-163-2014/>

MĚJTE SE HEZKY

